



Γέροντος Ἐφραίμ Ἀγιορείτου

ΕΥΛΟΓΙΑ
ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ*** Ἀντιμετώπισις τῶν πειρασμῶν ***

Πατέρες μου,

Κάθε ἄνθρωπος, κάθε Χριστιανός Ὁρθόδοξος προσέρχεται στὸν Θεό καὶ τὸν πλησιάζει, ἀφοῦ πρῶτα δοκιμασθῆ διὰ «*πυρός καὶ ὕδατος*». Ἐάν δὲν περάση ὁ Χριστιανός ἀπὸ καμίνι, στὴν ἀναψυχή δὲν ἔρχεται. Γι' αὐτὸ ὁ καλὸς Θεός, ὁ ὁποῖος «*ἐτάζει καρδιάς καὶ νεφρούς*» (Ψαλμ. 7, 9) γνωρίζει πολὺ καλά τί κρύβει ὁ καθένας μας μέσα στὸ βάθος τῆς καρδιάς του ἀπὸ πλευρᾶς ἐμπαθείας, ἀπὸ πλευρᾶς χαρισμάτων καὶ προθέσεων καὶ ἀνάλογα ἐπεμβαίνει, συνήθως μὲ πικρά φάρμακα* πολλές φορές καὶ μὲ σταύρωσι πραγματική, προκειμένου νὰ μᾶς ἀνορθώση ψυχικά, νὰ μᾶς κἀνῃ ψυχικά ὑγιεῖς καὶ ἀξίους, γιὰ νὰ περάσουμε εὐκόλα τὰ τελῶνια καὶ νὰ φθάσουμε στὸν Ἐθρόνο τῆς Χάριτος. Σάν καλὸς Πατέρας, γιὰ νὰ δώση τὴν πραγματικὴ υἰοθεσία στὸ παιδί Του καὶ νὰ γίνῃ κληρονόμος Θεοῦ καὶ συγκληρονόμος Χριστοῦ,

* Ἀπὸ τὸν Α' τόμο τῶν ὁμιλιῶν Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ τοῦ Προηγούμενου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Φιλοθέου Γέροντος Ἐφραίμ, πού ἐκυκλοφόρησε ἀρχὰς Σεπτεμβρίου 2004 ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μονὴ Φιλοθέου Ἁγίου Ὁρους, δημοσιεύουμε τὴν ἐνδεκάτη ὁμιλία πρὸς ψυχικὴ ἀφέλεια καὶ τῶν συνδρομητῶν μας.

θά τὸ περάση ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς σκληρᾶς δοκιμῆς. Ἄλλος ἔτσι, ἄλλος ἄλλοιῶς, ὅλοι θὰ περάσουν ἀπὸ δοκιμασία, ἀνάλογα μὲ τὴν κρίσι τοῦ Θεοῦ.

Ξεσηκῶνει ὁ Θεός ἕναν πόλεμο καὶ δὴ σέ μᾶς τοὺς μοναχοῦς. Ἐπιτρέπει στὸν δαίμονα καὶ μᾶς βάζει στὴ μάχη, ἀλλὰ δὲν μᾶς ἀφήνει χωρὶς Χάρι. Συγχρόνως ἔρχεται καὶ συμπαραστέκεται ἀοράτως καὶ δυναμώνει τὴν ψυχὴ, φωτίζει τὸν ἄνθρωπο, τοῦ διδάσκει τὸν πόλεμο κι ἔτσι δίνει τὴ μάχη. Ἐκεῖ ἢ θά στεφανωθῆ ἢ θά ἠττηθῆ.

Ὁ ὑπ' ἀριθμὸν «ἕνα» πόλεμος εἶναι ὁ σαρκικός. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν νεότητα. Ἐπιτρέπει στὸν δαίμονα τῆς πορνείας, νὰ πολεμήσῃ τὸν ἄνθρωπο μὲ πόλεμο, πού ἐνδεχομένως ἔξω στὸν κόσμο τοῦ ἦταν ἄγνωστος, δηλαδὴ πορεῖ ἔξω νὰ ἦταν ἡ ζωὴ του καθαρῆ, νὰ μὴν ἐμπλεξε μὲ τὴν ἁμαρτία καὶ νὰ ἦταν σέ ὁμαλὴ κατάσταση. Ἦξερε ὁ Θεός ὅτι ἔξω στὸν κόσμο, ἐάν ἐπέτρεπε στὸν δαίμονα αὐτὸν νὰ τὸν πειράξῃ, δὲν ἐπρόκειτο νὰ τὰ βγάλῃ πέρα ὁ ἄνθρωπος. Τὸν φωτίζει, τοῦ δίνει τὴν προκαταρκτικὴ χάρι, τοῦ δίνει τὸν ἐνθουσιασμό, τοῦ δίνει τὴν θέλησι, τὴν δύναμι, ἀποτάσσεται τὸν κόσμο καὶ ἔρχεται ἐδῶ. Μπαίνει στὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ κατοπιν ἐξαπολύει τὸν δαίμονα τῆς πορνείας. Τοῦ λέει: «*Πολέμησε τώρα*». Καὶ ἔρχεται ὁ μοναχός καὶ λέει: «*Πῶς ἐγὼ δὲν εἶχα αὐτὸν τὸν πόλεμο; Πῶς θά ἀπαλλαγῶ τώρα;*». Ἡ τοῦ δίνει ἄλλου εἶδους πόλεμο καὶ νοιώθει ὅτι ἔγινε χειρότερος ἐδῶ, πού εἶναι στὸ Μοναστήρι, ἐνῶ στὸν κόσμο δὲν εἶχε πόλεμο, δὲν εἶχε τόσους πειρασμούς. Τοῦ λέει ὁ λογισμός ὅτι ἦταν καλύτερα ἐκεῖ παρά ἐδῶ. Κι ὁμως δὲν εἶναι ἔτσι. Ἐδῶ ἐξαπέλυσε τὸν δαίμονα, ἐδῶ τὸν ἄφησε ἐλεύθερο νὰ σέ πολεμήσῃ. Γιατί; Γιὰ νὰ ἀναδείξῃ μάρτυρα, ἀγωνιστὴ καὶ δικαιοματικά νὰ πάρῃς τὸ στεφάνι. Γι' αὐτὸ λέγεται ὅτι, ἐάν ἤξεραν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ὁ μοναχός ἔχει πολλοὺς πειρασμούς, δὲν θά ἐγίνοντο μοναχοί. Ἄλλὰ καὶ τὰνάπαλιν, ἐάν ἤξεραν τὴν δόξα τῶν μοναχῶν στὸν ἄλλο κόσμο, ὅλοι τοὺς θά ἐγίνοντο μοναχοί.

Κατὰ τὸν Ἅγιο Ἰσαάκ τὸν Σῦρο ὁ Θεός δὲν θέλει

γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ «*βόδια*», ἄμναλους, ἀπαραστούς, ἄσποφους, ἀλλὰ σοφούς* ὄχι σοφούς κατὰ τὴν κοσμικὴ ἐννοια, ἀλλὰ σοφούς στὸν πόλεμο κατὰ τοῦ δαίμονος. Κατὰ τοῦ κόσμου καὶ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ τῶν. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ γίνῃ ἀγωνιστὴς καὶ πάνω σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο τὸν περίπλοκο γίνεταί σοφός καὶ πτυχιούχος πλέον τῆς κατὰ Θεὸν σοφίας, διότι μαθαίνει τὴν τέχνη τῶν τεχνῶν καὶ τὴν ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν. Ἐτσι ἀνεβαίνει καὶ γίνεταί κληρονόμος. Ποίας βασιλείας; Ὅχι ἐπιγείου, ὄχι φθειρομένης ἀλλὰ τῆς αἰωνίου ἀφθάρτου Βασιλείας.

Βλέπεις ἀπλοῦς ἀνθρώπους, καὶ κατὰ τὰ χρόνια τῶν Πατέρων, πού δὲν ἔβγαζαν πανεπιστήμια καὶ σχολές* ὁ Μέγας Ἀντώνιος, πού δὲν ἤξερε νὰ διαβάσῃ, ἦταν ὁ ταλαντοῦχος καὶ πτυχιούχος πνευματικῶς καὶ πῆρε τὴν πρώτη θέσι μεταξύ τῶν ἀσκητῶν, γιατί ἔγινε κατὰ Θεὸν σοφός. Γιὰ νὰ γίνουμε, λοιπόν, πτυχιούχοι τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ δώσουμε ποικίλες μάχες, νὰ πάρουμε πολλὰ μαθήματα. Ὅπως τὰ παιδιά στὸ σχολεῖο ἔχουν πολλὰ μαθήματα* καὶ μαθηματικά καὶ χημεία καὶ φυσικὴ κ.ἄ., καὶ σέ ὅλα πρέπει νὰ δώσουν τὴν μάχη τῶν ἐξετάσεων, γιὰ νὰ περάσουν, ἔτσι κι ἐμεῖς δίνουμε ἐξετάσεις ὁ καθένας μας εἰς τὸ πῶς θά πάρῃ τὸ πτυχίον καὶ τὸν καλὸ βαθμό.

Ἐμεῖς οἱ μοναχοὶ δὲν θέλουμε φιλοσοφίες κοσμικές, δὲν θέλουμε διδάγματα. Θέλουμε σάν μοναχοὶ νὰ γνωρίσουμε τὸν πόλεμο πού ἔχουμε νὰ κάνουμε. Τὸ θέμα εἶναι πῶς θά πολεμήσουμε τοὺς λογισμούς, τὴν φαντασία, τίς εἰκόνας καὶ πῶς θά τηρήσουμε ὅσο τὸ δυνατόν καλύτερα τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ἐρχόμεθα ἐδῶ. Ἡ σάρκα ἔχει τὴν ἀνάγκη τῆς τροφῆς, τὴν ἀνάγκη τοῦ ὕπνου, τὴν ἀνάγκη τοῦ ἐνδύματος.

Κοντὰ σ' αὐτὰ ἔχει καὶ τὴν φυσικὴ περίπτωση τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὅπως τὴν ἔχουν καὶ ὅλα τὰ ζῶα* «*Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε*», λέγει ἡ Γραφή. Ἐτσι ξεσηκῶνεται ἡ φύσις καὶ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, ζητᾷ τὰ δικά της, τὴν ἱκανοποίησίν της. Ὁ πόλεμος εἶναι

φυσικός. Είναι έσπαρμένο μέσα στην φύσι τό πάθος. Έρχεται κι ό δαίμονας από την άλλη και σκληρύνει τό πράγμα. Καί μπαίνει τιμονιέρης στην σκέψι, στην φαντασία, μᾶς φέρνει εικόνες, έξωθει την κατάσταση, μᾶς στριμώνει. Τί πρέπει νά κάνουμε έδῶ; Ἡ καρδιά πρέπει νά καθαρισθῆ. Μᾶς διδάσκει ό Χριστός, μᾶς διδάσκουν και οι Πατέρες· «*Έκ τῆς καρδίας έξέρχονται οι πονηροί διαλογισμοί*» (Ματθ. 15, 19). Έκ τῆς καρδίας, λέει, ξεπηδοῦν όλα τά ἄσχημα. Ἡ καρδιά μας είναι γεμάτη από ρίζες, ἀκανθώδη ριζίδια, λέγει ό Ἄββᾶς Ποιμήν· «*Και ό θέλων ἀνασπᾶσαι αὐτά τά ἀκανθώδη ριζίδια, αίμορραγεῖ και πονεῖ*». Ἄν δέν αίμορραγήση και δέν πονέση, σύμφωνα μέ την διδασκαλία τῶν Πατέρων, ό ἄνθρωπος δέν θεραπεύεται.

Παίρνει την τσιμπίδα ό γιατρός, ό Θεός, τρόπον τινά, και τραβάει τίς ρίζες αὐτές μία - μία. Κι όταν τίς ξεριζώνη, ἡ καρδιά νοιώθει πόνο και χύνει αίμα. Καί αὐτός, ό όποῖος θά κάνη ὑπομονή σ' αὐτόν τόν πόνο, σ' αὐτήν την επέμβασι τοῦ Θεοῦ, μία μέρα θά γίνη ὑγιής. Ἡ καρδιά του ἔτσι, μέ την προσπάθεια την ἀνθρωπίνη και μέ την βοήθεια τῆς χάριτος, δέν θά ἐπιθυμῆ αὐτά τά πράγματα, τά βρώμικα και τά ἄσχημα. Ἀπό τῆ στιγμῆ όμως πού δέν θά δεχθῆ αὐτήν την ἱατρική επέμβασι, πού θά ἀντιδράση στόν πόνο και στό ξεριζώμα τῶν ριζῶν αὐτῶν και δέν θά κάνη την ἀνάλογη ὑπομονή, στην καθήλωσι, ἐκεῖ στην ἱατρική επέμβασι, θά μείνη ἐμπαθής.

Ποῖός μπορεῖ νά καυχηθῆ, κατά τούς Πατέρες, ότι ἐτήρησε την καρδιά του ἀμόλυντη; Κανείς! Ὁ Μέγας Βασίλειος ἔλεγε: «*Γυναῖκα οὐκ ἔγνω και παρθένοσ οὐκ εἶμι*». Ἐννοοῦσε βέβαια τόν πόλεμο τῆς σαρκός, τόν ἐνήδονο πόλεμο τῆς φαντασίας, τούς ἐνυπνιασμούς κ.λ.π. Ὅλα αὐτά είναι μία αἴσθησις σαρκική στην καρδιά, όποτε ἡ καρδιά, ἄσχετα ἐάν δέν ἐγνώριζε τί θά πῆ «*ἔτερον φύλον*», δέν ἦταν παρθενική.

Ἔτσι από τῆ μία πλευρά ἀγωνιζόμεθα ἐναντίον τῶν κακῶν φαντασιῶν, μαχόμενοι νά τίς σβῆσουμε, γιατί αὐ-

τές γεννοῦν τούς βρώμικους λογισμούς. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά μέ τήν νηστεία κατά δύναμιν καί τήν ἐγκράτεια, τίς μετάνοιες, τόν κανόνα, τόν μόχθο καί τόν κόπο ἐπάνω στή δουλειά καί τήν ἀγρυπνία, δείχνουμε τήν προαίρεσί μας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι θέλουμε νά καθαρισθοῦμε, νά ἀγνισθοῦμε καί νά γίνουμε ἅγιοι. Ὅχι, ὅτι οἱ προσπάθειες αὐτές θά φέρουν τό ἀποτέλεσμα τῆς ἀγιότητος, ἀλλά μέ ὅλα αὐτά συμβάλλουμε στό ἔργο τῆς καθάρσεώς μας μετά τοῦ Θεοῦ. «*Συνεργοί Θεοῦ ἐσμεν*» (1 Κορινθ. 3, 9). Συνεργαζόμεθα μετά τοῦ Θεοῦ στήν καθάρσι τῆς καρδιάς μας.

Ὅταν ἡ καρδιά μας εἶναι βρώμικη, βρώμικα θά εἶναι καί τά ἔργα μας καί τά μάτια μας καί οἱ σκέψεις μας καί οἱ κινήσεις μας καί τά πάντα. Ὅλα τά μέλη μας ἔχουν τήν ἀφετηρία τους στήν καρδιά. Ἀνάλογα μέ ὅ,τι ἔχει ἡ καρδιά μέσα της, τό ἐξωτερικεῦει διά τῶν μελῶν. Γι' αὐτό ἔχουμε τούς ἐνυπνιασμούς, πού ἔρχεται ὁ διάβολος καί πιάνει δουλειά. Μᾶς φέρνει φαντασίες καθ' ὕπνον, ὥστε ξυπνώντας, νά μᾶς τίς παρουσιάσῃ στήν μνήμη, γιά νά μᾶς προκαλέσῃ καί τήν ἡμέρα τόν πόλεμο. Ἐμεῖς τί πρέπει νά κάνουμε ἐδῶ; Νά ἀδιαφορήσουμε γιά τήν περίπτωση τοῦ ἐνυπνιασμοῦ, ὡς τίποτε, μέ τήν πρόνοια νά μὴν ἐνθυμούμεθα τό τί μᾶς παρουσίασε ἐκεῖ μέ ὅλη τήν ἐλευθερία τῆς βρωμιᾶς τοῦ δαίμονος καί νά ποῦμε στόν ἑαυτό μας: «*Τελείωσε, εἶναι ἡ φυσική πορεία τοῦ θέματος*». Νά ἀγωνιζώμεθα ἀνάλογα σ' αὐτήν τήν περίπτωση τῶν φαντασιῶν. Μᾶς ἔρχονται εἰκόνες; Μέ ἕνα σφουγγάρι νά τίς σβήνουμε. Ξαναέρχονται τολμηρά; Ξανά σβήσιμο. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁμως δέν ἀγωνισθοῦμε ἀνάλογα κι ἀρχίζουν νά μᾶς ἐπηρεάζουν, νά μᾶς κατακτοῦν, μετά ἀποκτοῦν ἰσχύ καί κάθε φορά μᾶς ἔρχεται ἡ φαντασία, σάν νικητής τῆς προηγούμενης καί τῆς προπροηγούμενης φορᾶς καί μᾶς λέει: «*Ἐδῶ εἶμαι! Τώρα θά σέ βάλω κάτω!*». Ὅπως ἕνα παιδάκι παλεύει μία, δύο, τρεῖς, πέντε καί μόλις βλέπει τόν ἀντίπαλό του «*λακίζει*», δέν μπορεῖ νά τόν ἀντιμετωπίσῃ, διότι ἀπό τίς ἡττες πού ἔ-

παθε προηγουμένως, τοῦ ἔσπασε τό ἠθικό. Ὅταν συμβῆ κάτι τέτοιο, ἡ ψυχὴ ἀμέσως μέ τήν εἰκόνα τῆς κακῆς φαντασίας παραλύει, παραδίνεται καί μετά σκέπτεται ἄλλα ἀντ' ἄλλων.

Γι' αὐτό χρειάζεται νά εἴμεθα πάνοπλοι, νηφάλιοι, ἔξυπνοι, νά εἴμεθα ἐπίσκοποι, ὥστε μέ τήν ἐμφάνισι τῆς εἰκόνας, «τάκ» ἐμεῖς νά τή σβήνουμε. Μιά, δύο, τρεῖς θά ἄρχισῃ ὁ ἐχθρός νά παθαίνη ἤττα στήν περίπτωσι πού ἔρχεται πάλι νά κάνῃ τήν ἀντιπαράστασί του καί τόν πόλεμο. Ἐτσι ὅταν τό ἐσωτερικό τοῦ ποτηρίου γίνῃ καθαρό, καί τό ἔξω θά γίνῃ καθαρό, κατά τό Ἱερόν Εὐαγγέλιον.

Ἐνας γέροντας ἔβγαζε εὐκολα δαιμόνια καί ἠγετικά δαιμόνια, «ἀξιωματικούς», καί τοὺς ἀφώπλιζε μέ εὐκολία. Τοῦ λέγει ὁ ὑποτακτικός του ἐν ἀπορίᾳ:

—Γέροντα, γιατί τά δαιμόνια σέ φοβοῦνται καί φεύγουν;

Λέει:

—Παιδί μου, δέν ἔκανα τίποτα σπουδαῖο· γίνεται αὐτό ἀπό τήν Χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνο μόνον πού ἔχω νά πῶ, εἶναι ὅτι ὅλα μου τά χρόνια ἐπολεμούμην στήν φαντασία ἀπό κακοὺς λογισμούς, ἀλλά μέ τήν Χάρι τοῦ Θεοῦ οὐδέποτε ἴσχυσε, οὐδέποτε μέ νίκησε ἡ φαντασία. Ὅχι συγκατάθεσι δέν ἔκανα, ἀλλά μήτε συνδυασμό! Καί ἐπειδή οὐδέποτε νίκησαν οἱ δαίμονες, γι' αὐτό τώρα ἡττῶνται, φοβοῦνται, ἀφοπλίζονται ἀμέσως καί ἀπελαύνονται ἀπό τοὺς ἀνθρώπους.

Ἄρα, ἦταν ἀριστοῦχος σέ ὅλα του καί μπῆκε στό πανεπιστήμιο ἄνευ ἐξετάσεων.

Ἐτσι γίνεται καί μέ τά διάφορα ἄλλα πάθη μας, τόν φθόνο, τήν ζήλεια, τήν ὑπερηφάνεια, τόν ἐγωῖσμό, τήν κατάκρισι, τήν ἀργολογία κ.λ.π. Τί χρειάζεται ἐδῶ; Νῆψις. Μᾶς λέει ὁ λογισμός: «Νά πιάσω αὐτόν τόν ἀδελφό νά τοῦ πῶ κάτι νά ξεσκάσω». Ὅταν τόν πιάσω καί τοῦ μιλήσω, θά πῶ κάτι πού δέν πρέπει, θά ἀκούσω κάτι, πού δέν πρέπει νά ἀκούσω, κι ἔτσι θά πάθω τήν ζημιὰ μέσα

μου. Καί δέν θά εἶναι ξέσκασμα αὐτό, ἀλλά σκάσιμο, διότι ἐγώ θά πάθω τήν δουλειά μέ τήν ὑποχώρησι. Ὅταν ὁμως ἀντιδράσω καί πῶ: «Ποιό εἶναι τό ὄφελος νά καθίσω νά μιλήσω; Καί ἐγώ πού πάω μ' αὐτήν τήν διάθεσι, θά τοῦ κάνω ζημιά». Κι ὅταν σκεφθῶ ἔτσι καί φρενάρω καί δέν τό κάνω, λέω πέντε εὐχές καλύτερα. Μέ τό νά μήν πάω, νίκησα, ἐνῶ ἄν πήγαινα καί τοῦ μιλοῦσα, θά ἦταν ἦττα. Σήμερα αὐτή ἡ ἦττα, αὔριο ἡ ἄλλη, καί γίνεται ὁ ἄνθρωπος πιό ἐμπαθής.

Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τό ἄλλο πάθος τῆς ὑπερηφανείας. Μᾶς λέει ὁ λογισμός ὅτι κάτι εἶμαι, ἔχω αὐτό τό χάρισμα κ.λ.π. Φουντώνει μέσα ὁ λογισμός καί πρέπει νά ἀντιδράσω, νά πῶ ὅτι ἐγώ δέν εἶμαι τίποτε ἄλλο παρά χῶμα καί πηλός. Αὐτή εἶναι ἡ φύσι μου κι αὐτή εἶναι ἡ τιμή μου. Ὁ πηλός τί γίνεται καί τό χῶμα; Τό πατᾶνε ὄλοι, καί τά ζῶα καί οἱ ἄνθρωποι. Αὐτός εἶσαι, μή μιᾶς. «Τί ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δέ καί ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μή λαβῶν;» (1 Κορ. 4, 7). Ὅ,τι ἔχεις ἀπό ποῦ τό ἔλαβες; Ἀπό τόν ἑαυτόν σου καί νομίζεις ὅτι εἶσαι κάτι; Τίποτα δέν εἶσαι. Δέν σοῦ τό ἀπέδειξε ἡ πεῖρα, πού καί τότε, ἐκεῖ κι ἐκεῖ τήν πάτησες κι ἔπαθες δουλειές! Καί τώρα σοῦ ἔδωσε μία «σταλίτσα» Χάρι ὁ Θεός καί σκέφθηκες κάτι ὁμορφο καί μίλησες δυό πράγματα, ἡ ἔκανες ἕνα ἔργο φιλάνθρωπο, μιά ἐλεημοσύνη, ξεκούρασες κάποιον ἄλλον· καί τί τό σπουδαῖο ὑπάρχει σ' αὐτό; Ὁ Χριστός τί ἔκανε γιά σένα; Ὁ Θεός κατέβηκε ἀπό τούς οὐρανούς στήν γῆ καί ἔγινε ἄνθρωπος· «Ἐκλινε οὐρανοῦς καί κατέβη», ἔλαβε σάρκα, ταπεινώθηκε καί ὑπέμεινε τόν ὄνειδισμό καί τήν κακία τῶν ἀνθρώπων.

— Παιδί μου, τόν Χριστό, ποιός Τόν σταύρωσε; ἐρώτησε ἕνας Γέροντας τόν ὑποτακτικό του.

— Οἱ Ἑβραῖοι, ἀπάντησε ὁ ὑποτακτικός.

— Ὅχι οἱ Ἑβραῖοι.

— Ποιός Γέροντα;

— Ὁ φθόνος καί ἡ κακία σταύρωσαν τόν Χριστό! Ἐπειδή ὁ Χριστός ἔκανε θαύματα κι ὅλος ὁ κόσμος πήγαι-

νε κοντά Του, σκέφθηκαν οί γραμματεῖς καί οί φαρισαῖοι ὅτι πρέπει νά Τόν βγάλουν ἀπό τήν μέση, γιατί Αὐτός θά τούς κατακτοῦσε. Ἔτσι ἐνήργησαν θανασίμως.

Βλέπουμε ἀπό τήν ἄλλη πλευρά τόν Ἰούδα, τόν ἕνα ἀπό τούς δώδεκα μαθητάς, νά γίνεται προδότης τοῦ διδασκάλου του. Δέν ἄκουγε τίς διδασκαλίες τοῦ Χριστοῦ; Τίς ἄκουγε, ἀλλά εἶχε τό πάθος τῆς φιλαργυρίας καί δέν τό πολέμησε. Ἐάν τό εἶχε πολεμήσει, δέν θά ἐγένετο προδότης. Ὁ Θεός ἐγνώριζε τό πάθος καί γι' αὐτό τοῦ ἔδωσε τό πορτοφόλι, τόν κορβανά, πού εἶχε ἀπό τίς συνεισφορές τῶν ἀνθρώπων πού βοηθοῦσαν στό ἔργο τῆς διατροφῆς τῶν Ἀποστόλων. Κυρίως διακονοῦσαν ἐκεῖ οί γυναῖκες καί οί ἀσθενεῖς πού θεραπεύθηκαν. Γιατί τοῦ ἔδωσε τό ταμεῖο; Γιά νά μήν πῆ ὅτι ἀναγκάσθηκα νά γίνω φιλάργυρος, ἐπειδή δέν μοῦ ἔδινε ὁ διδάσκαλος κι ἡμουν ἀπένταρος. Ἐάν τό κάναμε ἐμεῖς, θά λέγαμε ὅτι βοηθήσαμε τή φιλαργυρία, γι' αὐτό ἔγινε ἔτσι. Κρίσις ἀνθρώπινη. Ὁ Χριστός τοῦ εἶπε: «*Νά τό πάρης νά τό ἔχης, νά μήν λές ὅτι δέν τό εἶχες, καί γι' αὐτό ἔγινες φιλάργυρος*». Καί ἰδού αὐτός κακῶς τό ἐκμεταλλεύθηκε. Ἀμέσως εἶπε στούς φαρισαίους: «*Τί θά μοῦ δώσετε, γιά νά σᾶς Τόν παραδώσω!*». Κι αὐτοί εἶπαν: «*Πάρε τριάκοντα ἀργύρια*». Ἔτσι ἔγινε ἡ ὑποχώρησις, πού κατέληξε στήν προδοσία.

Προδίδουμε κι ἐμεῖς τήν ψυχή μας στόν διάβολο, ὅταν δέν ἀντιστεκόμαστε στό κακό. Ἡμεῖς οἱ μοναχοί ἔδω δέν ἔχουμε τίποτε ἄλλο, παρά νά μαχώμεθα κατά τῶν παθῶν. Γι' αὐτό οἱ μοναχοί αὐτοί πού προοδεύουν, στέφανώνονται καί γίνονται μεγάλοι. Ἐχουμε ἑκατομμύρια ἀσκητές καί μοναχοῦς ἐπιτυχημένους, γιατί ἐμαθήτευσαν κοντά στούς Γέροντες, πῶς πολεμεῖται τό ἕνα καί τό ἄλλο πάθος.

Εἶπε ἕνας ὑποτακτικός:

— Πάτερ, τί νά πρωτοπολεμήσω; Ξεσηκώθηκαν ὅλα τά πάθη, καί κεῖνο καί κεῖνο καί τά ἔχω χάσει.

Ἄπαντᾶ ὁ γέροντας:

— Ὅχι, παιδί μου, ἔτσι. Τά πάθη δέν ξεσηκώνονται ἔτσι ὅλα μαζί· ἓνα - ἓνα ξεσηκώνεται. Σήμερα σέ πολεμᾷ αὐτό; Χτύπα το. Αὔριο θά σέ πολεμήσῃ ἐκεῖνο; Χτύπα ἐκεῖνο. Καί σιγά - σιγά χτυπώντας, χτυπώντας γίνεται ἡ καταστολή τῶν παθῶν κι ἐσύ θά ἀναχθῆς πνευματικά.

Καί μεῖς οἱ σημερινοί ἄνθρωποι ἔχουμε τούς ἴδιους πολέμους, γιατί εἶναι ἴδια τά δαιμόνια, δέν ἔχουν ἀλλάξει. Ἔρχονται, λοιπόν, καί μᾶς πολεμοῦν, ὅπως τούς πατέρες τούς παλαιούς. Μά ἐκεῖνοι ἦταν λεβέντες, γιατί νικοῦσαν καί γινόντουσαν μεγάλοι. Ἐμεῖς τήν πατᾶμε. Μᾶς φέρνουν λογισμούς π.χ. ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ μας καί δέν τούς πολεμοῦμε· καθόμαστε καί τούς δεχόμαστε. Γιατί μοῦ εἶπε ἓνα λόγο, γιατί μέ στραβοκοίταξε, γιατί δέν μέ ἐξυπηρέτησε· πλέκουμε καί πλέκουμε λογισμούς καί λογισμούς. Καί μετά τί γίνεται; Πᾶμε ἀπό τό κακό στό χειρότερο. Χάνουμε καί τόν καιρό μας· κι ὁ διάβολος πού εἶναι πάρα πολύ τεχνίτης, χαίρεται. «Ἄς τον, λέει, τόν χαζεύω τώρα». Ὁ χρόνος περνάει καί τό κάθε τι ἄσχημο στεριώνει μέσα μας. Θά μεγαλώσῃ, θά μεγαλώσῃ καί ἀπό μυρμηγκάκι θά γίνῃ λιονταράκι! Μετά θά γίνῃ λέοντας μέγας καί ὅταν ἀντιληφθοῦμε, ὅτι πιά μᾶς ἔφερε βόλτα καί μᾶς ἔχει τυλίξει γιά τά καλά, θά σηκώσουμε τό ἀνάστημα, δῆθεν γιά νά ἀντικρούσουμε, ἀλλά θά συναντήσουμε ἰσχύν λέοντος. Καί λέγει ὁ Ὅσιος Ἐφραίμ: *«Μέ λέοντα καταπιάστηκες νά πολεμήσῃς; Πρόσεξε νά μή σοῦ συντρίψῃ τά κόκκαλα!»*.

Λέγει ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος: *«Καί τί εἶναι ἓνας λόγος, πού θά πῶ ἢ μία σκέψι νά τήν σκεφθῶ; Ναι, ἀλλά ἢ μία σκέψις θά φέρῃ τήν ἄλλη καί ὁ ἓνας λογισμός τόν ἄλλο· ἢ μία ὑποχώρησις τήν ἄλλη κι ἔτσι σιγά - σιγά γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐμπαθής»*.

Κι ἐμεῖς, παιδιά, πολεμούμεθα ἀπό τά ἴδια δαιμόνια, ἀλλά ὑποχωροῦμε· ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. Ὑποχωροῦμε μᾶς ἔρχεται μία ὑπόνοια γιά τόν ἀδελφό κι ἐμεῖς τήν πιστεύουμε. Μά, στάσου, εἶναι κι ἔτσι; Μά, ἀφοῦ τόν εἶδα,

μά ἀφοῦ μοῦ τό εἶπε ὁ τάδε κ.λπ. Ναί, ἐντάξει· ἀλλά ἀπό στόμα σέ στόμα καί ἀπό σκέψι σέ σκέψι τό πρᾶγμα ἀλλοιώνεται. Ξέρεις ὅτι ὑπάρχει καί πνεῦμα ὑπονοίας κι ὅτι δέν εἶναι ἔτσι τά πράγματα.

Βλέπουμε καί στήν περίπτωση τοῦ διακόνου στό Γεροντικό. Ἦταν δύο ἀδελφοί σ' ἓνα μοναστήρι. Ὁ ἓνας ἦταν διάκονος, ὁ ἄλλος μοναχός. Ἴσως νά διακονοῦσαν καί μαζί. Μιά μέρα ὁ μοναχός εἶδε τό διάκο νά εἶναι σκυθρωπός, νά μήν εἶναι εὐχάριστος, νά μή μιλάη ὠραῖα κ.λπ., ὅπως τίς προηγούμενες μέρες.

—Διάκο, γιατί εἶσαι ἔτσι, σοῦ ἔκανα τίποτε; τόν ἐρωτᾷ.

—Ναί, ἔκανες ἐκεῖνο τό πρᾶγμα καί μέ σκανδάλισες, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος.

—Δέν τό ἔκανα, ὄχι, δέν τό ἔκανα.

Πάει κατ' ἰδίαν, σκέπτεται.

—Ποῦ τό βρῆκε αὐτό τώρα ὁ διάκος, γιατί μοῦ τό εἶπε;

Πράγματι δέν τό εἶχε κάνει. Πάει καί τοῦ λέει:

—Σέ παρακαλῶ, Διάκο, πιστεψέ με, γαλήνεψε, ἔλα στόν ἑαυτό σου· γιατί τό λές αὐτό, ἀφοῦ δέν τό ἔχω κάνει; Μά θά σοῦ πῶ ψέμματα;

Ὁ ἄλλος ἐπέμενε:

—Τό ἔκανες.

Τότε ὁ μοναχός εἶπε μέ τόν λογισμό του σάν φωτισμένος ἀπό τόν Θεό: «Γιά στάσου· ἐσύ ἔκανες τοῦ κόσμου τά σφάλματα καί τά ἔχεις ξεχάσει. Μήπως κι αὐτό τό ἔκανες, ἀλλά σοῦ λανθάνει, ὅπως καί τόσα ἄλλα, πού ἔχεις κάνει; Τό ἔκανες, τελείωσε ἢ ὑπόθεσι. Διάβολος διάβολο δέν βγάζει! Νίκα τό κακό μέ τό καλό, τήν υπερηφάνεια τοῦ ἄλλου μέ τήν ταπείνωσι τήν δική σου. Ἔτσι ὠφελεῖς τόν ἑαυτό σου, κι ἐκεῖνον θά διορθώσης. Πήγαινε νά ζητήσης συγγνώμη, ταλαίπωρε, ἀπό τόν διάκο». Καί πηγαίνει, χτυπάει τήν πόρτα τοῦ διακόνου:

—Δι' εὐχῶν τῶν Ἀγίων Πατέρων.

Ἄνοίγει ὁ διάκος. Τοῦ λέει ὁ μοναχός:

—Διάκο, θά τό ἔκανα· πάει τελείωσε· καί θά τό ἔχω ξεχάσει. Ἔχεις δίκιο, Διάκο, συγγνώμη!

Πάει νά τοῦ βάλῃ μετάνοια.

—Ὅχι, ὄχι, λέει ὁ Διάκος· φωτίσθηκα ἀπό τόν Θεό καί πληροφορήθηκα ὅτι δέν τό ἔκανες, ἀδελφέ μου. Ἐγώ πλανέθηκα!

Μόλις ταπεινώθηκε ὁ ἕνας, ἀμέσως ἔπεσε καί ὁ ἄλλος. Ὅσο καί οἱ δύο κρατοῦσαν τήν θέσι τους, ὠφέλεια δέν γινόταν.

Ἐμεῖς οἱ σημερινοί, ἐπειδή ἔχουμε τόν ἐγωϊσμό ἀχτύπητο, δέν τόν πολεμήσαμε γιά νά σπάσῃ λίγο, τώρα μᾶς φουντώνει ποικιλοτρόπως καί σκανδαλιζόμεθα ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλον. Χίλια δύο μᾶς βάζει στό μυαλό μας καί γινόμεθα ἐμπαθεῖς καί ἀρχίζουμε νά ἀποκλαιόμεθα ὅλοι μας καί νά λέμε ὅτι δέν πᾶμε καλά. Δέν ἔχουμε ἀγάπη, δέν ἔχουμε φιλαδελφία· τί καλόγεροι εἴμεθα ἐμεῖς; Ποῦ θά καταλήξουμε; Καί ἡ θεραπεία εἶναι μπροστά μας. Ἔχουμε φαρμακεῖα, ἀλλά θά πρέπη νά πάρουμε φάρμακα γιά νά γίνουμε καλά. Τό ἕνα φάρμακο εἶναι πικρό, τό ἄλλο ξυνό, τό ἄλλο νυστέρι καί κόβει, τό ἄλλο πονάει! Ναι, ἀλλά ἔτσι θά γίνῃς καλά, παιδάκι μου!

Βλέπουμε τούς γεροντάδες μας, τούς παπποῦδες μας. Ἔβλεπα τόν δικό μου τόν Γέροντα. Τί ἀγῶνα ἔκανε ὁ καημένος! Ὅταν ἦταν στήν σπηλιά, ἕνας μοναχός ἔχασε τήν ὑπομονή του καί τοῦ πέταξε στό πρόσωπο τό πιάτο μέ τό φαῖ. Ὁ Γέροντας κατέβασε τό κεφάλι κάτω· «*Εὐλόγησον, Πάτερ*» καί τοῦ ἔβαλε μετάνοια, ἐνῶ δέν ἔφταιγε. Νά ἔτος ὁ νικητής!

Μιά μέρα πάλι στά Κατουνάκια τί ἔγινε; Κοντά στό κελλί, πού ἔμενε ὁ Γέροντας ὡς ἀρχάριος —καί εἶχε Γέροντα τόν Γέρο-Ἐφραίμ, πού ἦταν ἀπλούτσικος— ἦταν ἕνας ἄλλος μοναχός, ἐκεῖ δίπλα, πολύ θυμώδης καί σκανδαλώδης. Μία φορά, δέν ξέρω τί εἶχε συμβῆ, γιά κάτι πραγματάκια, γιά κάποιο ὀροθέσιο, καμμιᾶ ἐλίτσα, ποιός ξέρει τί ἦταν ἐκεῖ, ἀρχισε νά φωνάζῃ τόν Γέρο-Ἐφραίμ, τόν Γέροντα τοῦ π. Ἰωσήφ, καί νά τόν βρίζῃ:

«Εἶσαι παλιόγερος, εἶσαι τέτοιος, εἶσαι τέτοιος!» Ὁ Γέροντάς μου ἦταν τότε παλληκάρι, ὑποτακτικός.

Βλέποντας τόν Γέροντά του νά τόν κάνη ἔτσι ὁ ἄλλος, φούντωσε μέσα του ὁ ἐγωϊσμός κι ὁ θυμός. Πόσο ἀγρίεψε ὁ θυμός νά βλέπη τόν παππούλη, τόν Γέροντά του νά τόν τυραννάη ἐκεῖνος! Καί εἶχε δίκιο ὁ γέρο-Ἐφραίμ, ἀλλά ἐκεῖνος ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος. Σκέφθηκε ἀπό μέσα του: «Ἔτσι καί βγῶ ἔξω τώρα, δέν μου γλυτώνει, τελείωσε ἡ ὑπόθεσις». Πάει καί πέφτει μέσα στήν Ἐκκλησία καί ἀρχίζει νά βάζη κάτω τόν θυμό. Ὁ θυμός τοῦ ἔλεγε: «Βγές ἔξω καί βοῦτα τον». Ἐπесе κάτω καί ἀρχισε νά κλαίη: «Βοήθα με, Χριστέ μου, βοήθα με τώρα. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σῶσε με. Σῶσε με, νά μή βγῶ ἔξω. Βοήθησέ με, Θεέ μου· ἄλλαξέ μου τόν λογισμό καί τήν καρδιά μου»· καί τά δάκρυα ἔβρεχαν τό πάτωμα.

Ἀφοῦ ἔβρεξε μέ τά δάκρυα τό πάτωμα, ὦπ, κατευνάσθηκε ὁ θυμός καί ἡ ὀργή, βγῆκε ἔξω καί τοῦ μίλησε μέ ἓνα γλυκό τρόπο:

—Παππούλη μου, γιατί φέρεσαι ἔτσι στόν Γέροντα; Δέν εἶναι τίποτα τό σπουδαῖο. Δέν ἤρθαμε ἐδῶ νά κληρονομήσουμε καλύβες, ἐλιές καί βράχια. Ἐδῶ ἤρθαμε γιά τήν ψυχή μας, ἤρθαμε γιά τήν ἀγάπη. Ἄν χάσουμε τήν ἀγάπη, χάσαμε τόν Θεό. Αὐτά θά τά ἀφήσουμε, ἀλλά τήν ἀγάπη θά τήν πάρουμε· θά πάρουμε ὅμως καί τό μῖσος. Καί τί βγαίνει, γέροντα, μ' αὐτό; Ἐμεῖς ἀφήσαμε γονεῖς καί τόσα καί τόσα καί ἤρθαμε ἐδῶ, καί τώρα θά μαλώσουμε γι' αὐτά; Θά γίνουμε ρεζίλι σ' ὅλη τήν κτίσι! Κι ἔτσι κατεύνασε τό πάθος.

Μᾶς ἔλεγε:

—Παιδιά, ἄν ἔβγαινα τήν ὦρα πού ἤμουν θυμωμένος, τί θά ἔκανα; Θά τόν σκότωνα στό ξύλο. Καί τί θά ἔβγαινε; Ἐγώ θά ἤμουν ἓνας κακός ἄνθρωπος καί ὅλα τά δαιμόνια ἐκεῖ τῆς ἐρήμου θά πανηγύριζαν! Τώρα ὅμως, πού ἔπеса κάτω καί ἀντιστάθηκα καί προσευχήθηκα καί ἐπνιξα μέσα μου τόν θυμό, βγῆκα νικητής.

Τό πάθος θέλει ἀντιμετώπισι. Ἔτσι, οὕτως ἢ ἄλλως

θά υποχωρήση. Ἄρκεϊ, ἐκεῖ ἐπάνω στό στρίμωγμα καί στήν πίεσι, ἐσύ νά μήν υποχωρήσης. Ἀντιστάσου καί θά υποχωρήση τό πάθος, γιατί αὐτός πού σέ πολεμᾷ εἶναι δαίμονας, εἶναι προσωπικό ὄν, ἔχει μία ἄλφα δύναμι καί τήν ἄδεια ἀπό τό Θεό νά σέ πολεμήση. Μόλις τό ἐξαντλήση αὐτό τό ὄριο πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, θά υποχωρήση οὕτως ἢ ἄλλως. Καί μετά τί γίνεται; Στεφανώνεσαι! Μόλις υποχωρήση ὁ πόλεμος, ἔρχεται καί ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ.

Ἔτσι ἐπολεμούμην κι ἐγώ στό ἓνα πάθος, στό ἄλλο· κι ἄμα σταματοῦσε ὁ πόλεμος καί εἰρήνευα μερικές μέρες, ἔβλεπα ὅτι δέν ἔχω ἀνύψωσι πνευματική. Καί ὦπ! ἔρχόταν ἄλλος πόλεμος. Μάχη! Μόλις υποχωροῦσε ὁ πόλεμος, ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἔρχόταν.

Θέλω νά πῶ, ὅτι ἐμεῖς οἱ μοναχοί πρέπει νά μάθουμε τήν φιλοσοφία νά πολεμοῦμε τά πάθη καί τούς δαίμονες. Ἄν αὐτό δέν τό ἀποκτήσουμε, ὅ,τι κι ἄν μάθουμε, μεγάλοι νά γίνουμε, πτυχία ἄν πάρουμε, τέχνες ἄν μάθουμε, ἄν δέν γίνουμε ἔτσι μέσα μας ἔναντι τῶν παθῶν καί τῶν δαιμόνων, θά εἴμεθα πολύ μικροί ἀπέναντι στόν Θεό. Καί τά χρόνια περνᾶνε καί φεύγουμε ἀπό τήν ζωή. Λέμε ὅτι θά γεράσουμε καί θά πεθάνουμε. Μπορεῖ ὅμως νά μή γεράσουμε καί νά φύγουμε νεώτεροι. Γι' αὐτό χρειάζεται ἀπό μέρους μας νά εἴμεθα πάντα προσεκτικοί, νά βιαζώμεθα, νά καθαρίζώμεθα, καί ἔτσι σιγά - σιγά νά πλησιάζουμε τόν Θεό.

Ὁ γέροντας ὅταν ἀγρυπνοῦσε, καθόταν ὦρες στήν προσευχή. Ἐρχόταν ὁ ὕπνος, ὁ κακός δαίμονας ὅπως τόν ἔλεγε - καί λόγω ἀσθενείας ἦταν καί βαρὺς καί δέν ἦταν εὐκόλο σάν καί μένα, πού ἦμουν παιδί, νά τρέχη καί νά φτιάχνη. Τί ἔκανε, ὅταν ἔρχόταν ὁ ὕπνος ἢ ὅταν δέν ἔβρισκε ἀπό τήν εὐχή Χάρι; Ἄρχιζε κι ἔψελνε «τροπαριάκια» νεκρώσιμα καί τοῦ ἔρχόταν ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, ἡ μνήμη τῆς ἐξόδου, ἡ μνήμη τῆς κολάσεως καί καθόταν κι ἔκλαιγε. Καί ἀφοῦ περνοῦσε ὁ ὕπνος καί ζυπνοῦσε ἔτσι, γύριζε τό φύλλο καί ἔπιανε πάλι τήν εὐ-

χή μέσ' τήν καρδιά, καί ἔβγαινε μετά ἀπό ἑπτά-ὀκτώ ὧρες προσευχή! Αὐτό γινόταν κάθε μέρα! Μοῦ ἔλεγε:

-Παιδί μου, ξέρεις τί κάνω ἐγώ;

-Τί κάνεις, Πατέρα μου;

-Κάθομαι καί κάνω ταμεῖο κάθε μέρα.

-Τί ταμεῖο, Γέροντα;

-Νά, κάθομαι καί ἐξετάζω τόν ἑαυτό μου, καί βλέπω ποῦ εἶμαι ἐμπαθής, ποῦ ὑποχωρῶ, ποιό πάθος μέ νικάει ἢ συνείδησι μοῦ τό δείχνει. Ἡ πυξίδα μοῦ τό δείχνει ὅτι ἐδῶ εἶσαι ἀδύνατος. Καί παίρνω ἀπόφασι τήν ἄλλη μέρα νά τό πολεμήσω αὐτό τό πάθος. Τήν ἄλλη μέρα μοῦ δείχνει κάπου ἄλλοῦ. Πολέμα κι ἐκεῖνο, μοῦ λέει. Καί πολεμώντας τό ἕνα, πολεμώντας τό ἄλλο, σιγά - σιγά βλέπω καλυτέρευσι στόν ἑαυτό μου. Λέγανε τότε οἱ παπποῦδες μας: «*Ἔργασαι στά νειᾶτα σου, νά ἔχης στά γεράματα σου*».

-Καί τί θά πῆ, Γέροντα, αὐτό;

-Νά, παιδί μου ἄρα πού εἶσαι νέος, πολέμησε τά πάθη, πολέμησε τήν σκέψι, πολέμησε τήν φαντασία, κοπίασε στήν ὑπακοή σου, κοπίασε στόν κόπο, ἴδρωσε, ἀγρύπνα καί ὄλοι αὐτοί οἱ κόποι, ὄλος αὐτός ὁ ἀγώνας εἶναι ἐργασία, εἶναι ἐργάσιμα χρόνια. Ὅταν θά πέση τό σῶμα καί δέν θᾶχη τήν δύναμι νά μάχεται μέ τό ἕνα, μέ τό ἄλλο, ὅταν θά περάσουν τά χρόνια καί ἤδη ἐσύ θά ἔχης δουλέψει τά χρόνια αὐτά, πού προβλέπει ὁ Θεός νά ἐργασθῆς, κατόπιν θά σοῦ δώση σύνταξι. Καί ἀνάλογα τήν τέχνη, ἀνάλογα τήν θέσι, θά πάρης τήν ἀνάλογη σύνταξι. Τί εἶναι ἡ σύνταξι; Εἶναι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ.

Νά ἐμένα τώρα, ἄν μέ ρωτήσης, θά σοῦ ἀπαντήσω: Μέσα μου νοιώθω, παιδί μου, παράδεισο. Ἡ εὐχή ρολοῖ, ἡ Χάρις πλουσία ἄθος δέν βλέπω, δέν κινεῖται κανένα, δέν αἰσθάνομαι πόλεμο, δέν ἔχω λογισμούς, δέν ἔχω ἐπαναστάσεις. Ὅλα αὐτά δέν εἶναι σημερινά κατορθώματα, εἶναι ἀπό τήν νεότητα. Τότε ἔγιναν τά πάντα. Τώρα ἦρθε ἡ ἀξιομισθία.

Ἕνας νεώτερος εἶχε πόλεμο καί παρακάλεσε τόν

Θεό: «Θεέ μου, ἐλάφρωσέ με ἀπ' αὐτόν τόν πόλεμο». Καί ὁ Θεός ἄκουσε τήν προσευχή του καί τοῦ ἔδωσε ἐλευθερία. Καί κάποτε πῆγε σ' ἓνα μεγάλο γέροντα, ἔμπειρο, πού πέρασε πολλά, «θαλασσόλυκο» πού λέμε, καί τοῦ λέει:

—Γέροντα ἀναπαύθηκα ἐκ τῶν παθῶν.

—Τί εἶπες;

—Νά, ξεκουράστηκα· δέν μέ πολεμάει ἐκεῖνο, ἐκεῖνο. Τόν κοίταξε «βλοσυρῶ τῶ ὄμματι», μέ ἓνα μάτι, ἄς ποῦμε καρφωτό, καί τοῦ εἶπε:

—Ἀπό τώρα ἀνάπαυσις, ἀπό τώρα σύνταξις μειωμένη; Λάθος! Πρῶτα παρεκάλεσες μόνος σου τόν Θεό νά ἔρθῃ αὐτή ἡ ἀνάπαυσις. Τώρα πηγαινε στούς πατέρες νά τούς πῆς νά κάνουν προσευχή γιά σένα· νά παρακαλέσουν τόν Θεό νά γυρίσουν πίσω τ'ά πάθη· νά πολεμήσης, νά ἀναθῆς πνευματικῶς καί νά πάρης σύνταξι μεγάλη μεθαύριο. Ὅχι ἀπό τώρα σύνταξι!

Καταλάβατε; Τί θέλει νά μᾶς πῆ ὁ πατερούλης αὐτός; Ὅτι δέν μᾶς συμφέρει ἀπό τώρα ἡ ἀνάπαυσις. Τήν στιγμή, πού ἔχουμε νεότητα, μᾶς χρειάζονται οἱ πόλεμοι, τ'ά πάθη, γιά νά τ'α χτυπήσουμε. Αὐτά ἐπιμένουν κι ἐμεῖς νά τ'α χτυπᾶμε. Καί ἐπιτρέπει ὁ Θεός, λέει ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ, νά μήν εἰσακούεται ἡ προσευχή πού κάνουμε γιά τόν ἄλφα - βῆτα πόλεμο, διότι πολεμώντας καί μνημονεύοντας τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀγιάζεται ὁ νοῦς, τό στόμα καί ἡ καρδιά μέ τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Ἐχοντας τόν πόλεμο ἀναγκάζεσαι νά κάνῃς προσευχή: «*Βοήθη με, Χριστέ μου, βοήθη με Παναγία μου*», καί αὐτό τό ὄνομα πού φωνάζεις, αὐτό φέρνει καί τήν ἀγιότητα.

Ἕνας ἀδελφός εἶχε πόλεμο σαρκικό, μεγάλο, κι ἀπό τόν πόλεμο πού εἶχε καί τούς λογισμούς ἔκοβε βόλτες ἔξω συνέχεια καί φώναζε: «*Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ*». Τοῦ λέγει ὁ γέροντάς του, ὁ ὁποῖος ἦταν παλαίμαχος καί γενναῖος:

—Παιδί μου, βλέπω ἔχεις πόλεμο· θέλεις νά κάνω προσευχή, νά σοῦ φύγῃ ὁ πόλεμος;

—Όχι, γέροντα, σέ παρακαλῶ, μὴν κάνεις προσευχή ἄσε με, ὠφελοῦμαι.

—Θεός συγχωρήσοι σε, παιδάκι μου, βρήκες τόν δρόμο σου! Αὐτός εἶναι ὁ δρόμος τοῦ Θεοῦ. Αὐτό ἤθελα νά ἀκούσω ἀπό σένα. Διότι ἄν μοῦ ἔλεγες: «*Ναί, Γέροντα, κάνε προσευχή νά φύγη ὁ πόλεμος*» ἦταν σάν νά σταματοῦσες νά πλέκης τόν στέφανό σου. Τό στεφάνι πρέπει νά γίνῃ ὀλόκληρο, μ' ὄλα τά λουλούδια· καί γαρύφαλλα καί τριαντάφυλλα καί ἄλλα. Τί, μέ τά λίγα λουλουδάκια, ἄντε τελείωσε ἡ ὑπόθεσις; Δειλός εἶναι ὁ ἄνθρωπος αὐτός.

Λοιπόν, θέλω νά πῶ, παιδιά, πῶς ἐάν δέν μάθουμε πῶς γίνονται οἱ πόλεμοι, δέν πρόκειται νά κάνουμε πρόοδο. Κι ἄν μάθουμε γράμματα, κι ἄν διαβάζουμε, κι ἄν μελετοῦμε, τίποτε δέν κάνουμε, ἄν δέν μάθουμε νά πολεμοῦμε τόν λογισμό καί τήν φαντασία. Νά ἔχουμε μεταξύ μας ἀγάπη καί νά θυσιαζώμεθα ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλον. «*Ἐσύ νά μὴ μοῦ κάνης, ἐγώ θά σοῦ κάνω ἐξυπηρέτησι*». Αὐτός εἶναι ὁ Εὐαγγελικός νόμος. Ἄν δέν κάνης ἔτσι, μὴν περιμένῃς νά ἐφαρμόσης τό Εὐαγγέλιο σωστά.

«*Μέ ἐξυπηρέτησες; Μοῦ ἔκανες κάτι; Κι ἐγώ θά ἀνταποκριθῶ. Στό κάνω αὐτό, γιά νά μοῦ κάνης ἐκεῖνο*». Δέν εἶναι καλογερική αὐτή! Νίκα τό κακό μέ τό καλό. Αὐτός σέ κατέκρινε, δέν σέ ἐξυπηρέτησε; Ἐσύ εὐκόλυνέ τον, ἐσύ κάνε του καλό. Ἐσύ ἀπέναντι στόν Θεό τί θά κάνης. Τόν λογαριασμό του δέν τόν πληρώνεις ἐσύ. Ἐσύ τόν δικό σου θά πληρώσης. Πλήρωσε τώρα, κάνε τό Εὐαγγέλιο στήν πρᾶξι καί μεθαῦριο ὁ Χριστός, αὐτό τό Εὐαγγέλιο θά σέ δικαιώση. Τί εἶπε ὁ Κύριος; «*Ὁ λόγος ὃν λελάληκα, αὐτός θά σέ κρίνη ἐν ἡμέρα Κρίσεως*». Τό ἄκουσες τό Εὐαγγέλιο, τό ξέρεις, ἀλλά ὑποχωρεῖς στήν ἐπιθυμία καί δέν κάνεις αὐτό τό πρᾶγμα. Λοιπόν· ἐάν ἐφαρμόσετε τό Εὐαγγέλιο, τότε θά μπορέσετε νά περάσετε στήν ἐλευθερία τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

Αὐτά ἔλεγε καί ὁ δικός μου ὁ καημένος ὁ Γέροντας. Ὁ Γέροντας εἶχε βέβαια πολλή φυλακή στό στόμα καί

ήταν άγιασμένοι. Σās τὰ εἶπα κι ἄλλη φορά. Μέσα στήν συνοδεία εἶμασταν ἄνθρωποι ζωντανοί· καί βλέπαμε καί ἀκούγαμε. Μόλις πηγαίναμε νά ποῦμε μιά κουβέντα γιά κάτι ἔξω ἀπό τήν συνοδεία μας·

—«Ξέρεις, Γέροντα ἐκεῖνο ἔγινε», ξύλο!

—'Εδῶ μέσα, ἔλεγε, δέν θά φέρετε κουβέντες ἔξω ἀπό τήν συνοδεία. 'Εδῶ μέσα θά κοιτάξουμε τὰ δικά μας. Δέν ἔχετε καμμία δουλειά νά ἀσχολῆσθε μέ τό τί κάνει ὁ κάθε πατέρας.

'Ιδίως ὁ καημένος ὁ πατήρ 'Αρσένιος, πού ἦταν ἀπλούστατος καί άγιασμένος, ἔλεγε καμμία κουβεντούλα:

—Ξέρεις, Γέροντα, αὐτός εἶναι ἀμελής, ἀργόσχολος.

'Αμέσως τοῦ ἔβαζε κανόνα.

—'Αρσένιε, τόν 'Αρσένιο κοίταξε καί ἄσε ἐκεῖνον· ἐκεῖνος ξέρει πῶς θά σωθῆ. 'Εσύ δέν ξέρεις πῶς θά σωθῆς, πού ἀνοίγεις τό στόμα σου καί μιλάς.

'Ἐτσι μās εἶχε ὁ Γέροντας, καί δέν μιλοῦσε ὁ εὐλογημένος ποτέ. Δέν τόν ἄκουσα ποτέ νά πῆ μιά κουβέντα γιά τόν ἄλφα ἢ βῆτα μοναχό. 'Εμεῖς χίλια δυό λέμε, ὦν πρῶτος ἐγώ. 'Εδῶ τόσα ἀκούσαμε καί εἴμεθα ἔτσι. Σκέψου νά μήν ἀκούσης κιόλας, τί θά λές.

Θέλω νά πῶ ὅτι ἔτσι ἐβίαζαν τόν ἑαυτόν τους οἱ Ἅγιοι Πατέρες, καί προχώρησαν καί ἔφθασαν στόν οὐρανό. Καί τώρα τὰ δαιμόνια φωνάζουν γιά τόν Γέροντα 'Ιωσήφ, ὅτι γυρνάει στά μοναστήρια καί βοηθάει. Καί πράγματι μās βοηθάει ὁ παπποῦς τώρα πού εἶναι ἐκεῖ ἐπάνω. 'Ο παπποῦς νομίζετε ὅτι στέκεται; 'Εδῶ δέν στεκόταν καί θά σταθῆ τώρα ἐκεῖ ἐπάνω, πού βλέπει τὰ πράγματα, ποιός εἶναι ὁ παράδεισος καί ποιά ἡ κόλασι, καί βλέπει κι ἐμās ἐδῶ κάτω τί κάνουμε! 'Εδῶ κυκλοφορεῖ ὁ παπποῦς καί μās βοηθάει. Πόσες φορές μās ἔχει γλυτώσει ἀπό μεγάλα κακά κι ἐμεῖς δέν ξέρουμε ἀπό ποῦ ἔρχεται ἡ βοήθεια. Ἐχουμε τέτοιοι μεσίτη στόν οὐρανό!

Γι' αὐτό νά ζητᾶμε, τήν εὐχή τοῦ παπποῦ, διότι μεριμνάει γιά μās. Ὅσο μπορούμε, παιδιά, νά τηροῦμε αὐτά πού μās διδάσκουν οἱ πατέρες μας· δηλαδή νά μαχώμεθα

έναντίον τῶν φαντασιῶν, έναντίον τῶν λογισμῶν· νά ἔχουμε μεταξύ μας ἀγάπη, προσοχή, νά μήν κατακρίνουμε ὁ ἕνας τόν ἄλλον, νά μήν σπρώχνουμε ὁ ἕνας τόν ἄλλον στήν πτῶσι, νά κάνουμε τόν κανόνα μας καί τά καθήκοντά μας, γιατί αὔριο θά πεθάνουμε. Κι ὅ,τι ἔχουμε στόν «ντουρβᾶ» μας, αὐτά θά πάρουμε μαζί μας στόν ἀνήφορο. Βάλτε καλά πράγματα μαζί σας· βάλτε ψωμάκι, βάλτε τυράκι, βάλτε φροῦτα. Μήν βάζετε σκουπίδια καί σκύβαλα καί παλιοντενεκέδες καί παλιοκούτια μέσα. Βάλτε καλά πράγματα, διότι μ' αὐτά θά περάσετε στόν ἄλλο κοσμο.

Ἐδῶ πέρασαν τόσα χρόνια. Τί καταλάβαμε; Ἐγώ κοντεύω τά 60, ἄλλος τά 30, ἄλλος τά 20. Τί καταλάβαμε; Σάν νά ἤρθαμε χθές στόν κόσμο καί τώρα φεύγουμε γιά τόν ἄλλο κόσμο. Νά οἱ ἀσθένειες, νά οἱ καρκίνοι, κι ὁ ἕνας μετά τόν ἄλλον φεύγουμε. Νά, ὁ πατήρ Ἐφραΐμ, ὁ μακαρίτης, ἔφυγε στά σαράντα του χρόνια. Ἐγώ τόν προετοίμαζα, τοῦ ἔλεγα διάφορα γιά πείρα· ὅτι ἐγώ θά φύγω, θά κάνω αὐτό καί ἐκεῖνο. Νά μήν κάνη αὐτό, νά διορθῶση ἐκεῖνο καί τό ἄλλο· τόν συμβούλευα. Ἐδῶ μέσα ἦτανε· νά ἐκεῖ κάτω καθόταν. Ἐδῶ μέσα δέν ἦτανε; Δέν μᾶς ἔψελνε, δέν γύριζε, δέν μᾶς λειτουργοῦσε; Εἶναι τώρα ἐδῶ; Ὁχι. Πάει. Τώρα στόν τάφο λειῶνει κι ἡ ψυχούλα του εἶναι στόν οὐρανό. Ὅπως τά λέω ἐγώ, ἔτσι τά ἔλεγε κι ἐκεῖνος. Κι ὅμως ἔφυγε. Αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ὁ παπᾶς ἔφυγε κι ἐγώ ἔμεινα πίσω. Καί τώρα νομίζετε ὅτι δέν μᾶς βοηθάει ὁ παπᾶς; Μᾶς βοηθάει, ὅπως καί ὄλοι οἱ πατέρες πού ἔχουν φύγει. Εἶδατε πόσα τροχαῖα γίνονται καί πόσοι μοναχοί μας γλύτωσαν! Καί ὁ δικός μας πατέρας γλύτωσε, καί τῆς Ξηροποτάμου ὁ πατέρας γλύτωσε. Ποιός ξέρει ποιά προσευχή ἔπιασε καί ποιός Ἄγιος βοήθησε καί γλυτώσανε!

Βλέπετε πόσα νέα παιδιά φεύγουν ἀπό τήν ζωή; Ἐτσι κι ἐμεῖς. Περπατᾶμε στίς σκάλες· ξαφνικά γλυστράς, πέφτεις μέ τό κεφάλι καί μένεις στόν τόπο. Τελείωσε ἡ ὑπόθεσις. Βγαίνουμε ἔξω. Ξέρουμε, ἂν θά γυρίσουμε;

Μπαίνεις μέσα στό αὐτοκίνητο, συγκρούεσαι καί μένεις στόν τόπο. Νά, ἓνας Εἰσαγγελέας Ἐφετῶν προχθές μέ τήν γυναῖκα του, πέσανε μέσα στή θάλασσα μέ τό αὐτοκίνητο ἀπό 20 μέτρα ὕψος, καί τούς πήγανε βαρέϊα στό νοσοκομεῖο. Μπορεῖ νά πήγαιναν σέ κάποια διασκέδασι καί ποῦ βρέθηκαν; Ἡ ζωὴ τελειώνει. Τί θά πῆ νέος, τί θά πῆ γέρος; Ἄπαξ καί ἀποφασίση ὁ Θεός νά σέ πάρη, θά σέ πάρη! Πάρε ὅσα μέτρα θέλεις. Θά σέ πάρη στό «ἄψε - σβῆσε». Ἄλλοι παθαίνουν τροχαῖα σοβαρά καί βγαίνουν σῶσι καί ἄλλοι ὄχι. Νά, ὁ πατέρας Ἐφραῖμ. Ἄμα θά δῆτε τό αὐτοκίνητο, θά πῆτε: «Μπορεῖ νά σκοτώθηκε ἄνθρωπος ἐδῶ μέσα;». Καί σκοτώθηκε κατά τόν χειρότερο τρόπο. Κι ἄλλοι ἔγινε «τρίο - καρῶ» τό αὐτοκίνητο, καί βγῆκε σῶος. Τί σημαίνει αὐτό; Ὅτι δέν ἦρθε ἀκόμη ἡ ὥρα του. Ἄν δέν στείλῃ τόν Στρατηγὸ ὁ Θεός ἀπό πάνω, ἂν δέν ἔλθῃ ὁ Ἀρχάγγελος, δέν φεύγει ὁ ἄνθρωπος μέ τίποτε. Ἄρα, λοιπόν, στό χέρι τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ζωὴ μας. Δέν εἶναι τό θέμα τῆς ἡλικίας· εἶναι τό θέμα τῆς ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ δέν ξέρουμε πότε θά παρῆ ἡ ἀπόφασι, νά τήν ἔχουμε στό μυαλό μας. Θά πεθάνουμε. Ποῦ θά πᾶμε; Ἄπορῶ καί μέ τόν ἑαυτό μου. Βρέ, ταλαίπωρε ἄνθρωπε, δέν μπορεῖς νά συνειδητοποιήσης, ὅτι μέσα σέ λίγα λεπτά θά φύγῃς; Ἐφυγες. Ποῦ θά πᾶς; Στήν ἄλλη ζωὴ. Θά γυρίσης ἐδῶ; Ὅχι. Τελειώνει ἐκεῖνη; Ὅχι. Θά περάσης ἀπό τό δικαστήριο; Ναί. Γιατί δέν τακτοποιεῖσαι τώρα νά προπαρασκευασθῆς, γιά νά περάσης σωστά στόν ἄλλο κόσμο πού θά ζήσης αἰώνια; Ἐδῶ φροντίζεις γιά ὅλα· γιά τήν ὑγεία σου, γιά ἐκεῖνο, γιά τό ἄλλο, γιά ὅλα φροντίζεις, ἀλλά γιά τήν ψυχὴ σου δέν φροντίζεις. Ναί, δέν φροντίζω. Γιατί; Γιατί εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία, εἶναι καί ὁ διάβολος· μᾶς παρασύρουν καί οἱ ἐπιθυμίες μας, καί δέν προετοιμαζόμεθα γενναῖα. Πίστεψέ το ὅτι φεύγεις ἀπό τήν ζωὴ κι ἀφήνεις πίσω τόν κόσμο. Σταμάτησε ἡ καρδιά σου; Τέρμα, μέσα σέ λεπτά φεύγεις ἀπό τόν κόσμο· ἀναχώρησες, τέρμα! Δέν ἤξερα ὅτι θά φύγω

τόσο σύντομα· δέν ἤξερες; Δέν τά διάβαζες; Δέν ἔβλεπες τούς πεθαμένους πῶς πηγαίνουν; Τά τροχαῖα δέν τά ἄκουγες; Κι ὅμως αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια, παιδιά.

Ὁ Θεός θά μᾶς καταδικάσῃ, καί πρῶτον ἐμένα, γιατί τά λέω αὐτά καί δέν τά ἐφαρμόζω. Τά λέμε, τά πιστεύουμε, καί ζοῦμε σάν νά μὴν εἶναι ἀλήθεια αὐτά πού λέμε, σάν νά εἶναι μιὰ θεωρία, μιὰ φιλοσοφία ἐνός φιλοσόφου, στὸν ἀέρα λόγια. Καί ὅμως εἶναι ἀλήθεια. Θά γίνουν αὐτά. Μποροῦμε νά τὴν χωνέσουμε αὐτὴν τὴν ἀλήθεια; Τότε νά δῆς πῶς ἀλλάζει ἡ ζωὴ μας! Τότε νά δῆς τί προσοχὴ θά ἔχουμε καί τί ἐνδιαφέρον!

Αὐτό πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε· νά προσέχουμε τὸν ἑαυτὸ μας καί νά λέμε: *«Μήπως δέν θά ξημερώσω»*. Ξημέρωσε. *«Θά νυκτώσω; Τοῦλάχιστον τὴν τελευταία ἡμέρα ἄς κάνω κάτι»*. Μοῦ ἦρθε ἕνας κακός λογισμός; Ἀμέσως νά τὸν διώξω. Γιατί νά τὸν ἀφήσω; Νά τὸν μειώσω. Ἔρχεται ὁ λογισμός· *«πές αὐτόν τὸν λόγο»*. Γιατί νά τὸν πῶ; Ἐκεῖ πού θά κάνω πέντε ἀργολογίες, νά πῶ πέντε εὐχές.

Ἄμα σέ ξαπλώσῃ ὁ Θεός στό κρεβάτι, θά ἔρθουν τά δαιμόνια καί τότε θά δῆς τί ἔχεις κάνει. Πάει ὅμως τελείωσε ἡ ὑπόθεσις· σέ πῆρε ὁ Θεός. Τό ψέμμα τελείωσε ἐδῶ. Εἶσαι στὸν ὕπνο καί κοιμᾶσαι καί βλέπεις ὄνειρο ὅτι εἶσαι στρατηγός, σκοτώνεις, ρημάζεις, φωνάζεις, φτιάχνεις, κηρύττεις· κι ἅμα ξυπνήσῃς τί εἶσαι; Ἐνας ἀπλός καλόγερος. Ἔτσι καί τότε θά μᾶς συμβῆ. Θά ξυπνήσουμε στὴν ἄλλη ζωὴ καί θά περάσουμε στὸν ἄλλο κόσμο. Τέρμα. Ἡ ζωὴ τελιώνει. Δέν μποροῦμε νά τὸ βάλουμε στό μυαλό μας. *«Πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης»* λέγει ἡ Γραφή. Ὅχι ὅτι λέει ψέμματα, ἀλλὰ ὁ ἴδιος εἶναι ἕνα ψέμμα.

Ἄς μᾶς ἐλεήσῃ ὁ Θεός, ἄς μᾶς συγχωρέσῃ γιὰ ὅσα κάνουμε. Νά παρακαλοῦμε τὸν Θεὸ νύχτα - μέρα, νά φωνάζουμε *«ἡμαρτον»*. Καί ὅταν σφάλλουμε σέ κάτι νά σηκώνουμε τὰ μάτια καί νά λέμε: *«Συγγνώμη, ἔσφαλα»*. Καί μετὰ νά τρέχουμε στὸν πνευματικό, νά τὸ ἐξομολο-

γούμεθα, νά φεύγη, νά μήν τό ἔχουμε μέσα μας. Καί ἐάν ξαναπέφτουμε, νά τό ξαναλέμε, νά τό ξεκαθαρίζουμε. Κι ἂν κάνουμε ἔτσι, τότε θά περάσουμε στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καί ἐκεῖ ἐπάνω εἶναι ἀνάπαυσις· «Οὐκ ἔστι θλίψις, οὐκ ἔστι πόνος, οὐ στεναγμός, ἀλλά ζωή ἀτελεύτητος. Ἀφαιρέσει Κύριος ὁ Θεός πᾶν δάκρυον ἀπό τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν». Αἰώνια ζωή, ἀνάπαυσις μέσα στό φῶς τοῦ Θεοῦ. Μέσα στό ἄκτιστον φῶς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄγγελος θά ψέλνης τόν Τρισάγιον ὕμνον. Ἐκεῖ ἐπάνω εἶναι τά πάντα ἐν εἰρήνῃ· καί μόνο, πού ξέρεις ὅτι πέρασες στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί δέν πρόκειται πλέον νά δῆς θλίψι καί στενοχώριες στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων, εἶναι ἀρκετό.

Λοιπόν, ἐφ' ὅσον ἐμεῖς ἤρθαμε ἐδῶ, γιά νά περάσουμε σ' αὐτόν τόν Παράδεισο καί σ' αὐτήν τήν ἀνάπαυσι, ἐκεῖ νά τεινοῦμε τώρα. Ἄνθρωποι εἴμαστε. Θά πέσουμε, θά σηκωθοῦμε. Ὅχι ἀπελπισία, ὄχι ἀπόγνωσι. Αὐτά εἶναι τοῦ διαβόλου. Ἐμεῖς μέ ἐλπίδα κάποια μέρα θά τόν φέρουμε «βόλτα» τόν διάβολο καί θά περάσουμε μέσα στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα καί τό κράτος εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.